

uchebnogo dialoga : avtoref. dis. na soisk. uchyon. step. kand. ped. nauk : spec. 13.00.08 «Teoriya i metodika professionsl'nogo obrazovaniya». Yaroslavl, 2004. 18 p.) [in Russian]

7. Философский словарь / [под ред. И. Т. Фролова]. – М. : Республика, 2001. – 720 с. / Philosophical Dictionary [ed. Frolov] (*Filosofskij slovar / pod red. I. T. Frolova. M., Respublika, 2001. 720 p.) [in Russian]*

8. Яшина А. А. Профессиональная идентичность молодого преподавателя вуза : автореф. дис. на соиск. учен. степ. канд. психолог. наук : спец. 19.00.05 «Социальная психология» / А. А. Яшина. – Волгоград, 2007. – 213 с. / Professional identity of a Young High School Teacher (*Yashina A. A. Professionalnaya identichnost molodogo prepodavatelaya vuza : avtoref. dis. na soisk. uchyon. step. kand. ped. nauk : spec. 19.00.05 «Sochial'naya psixologiya». Volgograd, 2007. 213 p.) [in Russian]*

9. Balatti J. Mentoring Dyad to Learning Community: A Narrative Case Study / Jo Balatti. – Queensland: James Cook University Press, 2001. – 632 p.

10. Early P. A changing discourse : from management to leadership / P. A. Early, D. Weindling // Understanding school leadership. – London: Paul Chapman Publishing, 2004. – 175 p.

11. Ensher E. Online mentoring and computer-mediated communication: New directions in research / Ensher, E., Heun, C., Blanchard, A // Journal of Vocational Behavior. – 2003. – № 63. – pp. 264–288.

12. Sobchak N. M. Zmist ego ad formationem profesiynoi pidgotovki sotsialnih pratsivnikiv sistemi neperervnoyi osviti USA: ... invenisse, Synopsis candidati. ped . scientiae : 13.00.04 / Nadiya Miroslavivna Sobchak. – Ternopil : Ternopilsky derzhavnaya pedagogichny universitet imeni W. Hnatiuk , 2004. – 22 p.

13. Zachary L. Creating a Mentoring Culture. The Organization's Guide/ Lois J. Zachary. – Jossey-Bass Publishers, 2005. – 337 p.

Дата надходження статті: «22» жовтня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «10» листопада 2015 р.

Рецензенти:

Курлянд З. – доктор педагогічних наук, професор
Каньковський І. – доктор педагогічних наук, доцент

Гладкова Валентина – професор кафедри управління освітніми закладами та державної служби Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор педагогічних наук, професор, e-mail: glawati@yandex.ru

Gladkova Valentyna – professor of the department of educational institutions and public service of SE «Southern Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynskiy», doctor of pedagogics, professor, e-mail: glawati@yandex.ru

Лівшун Олександр – старший викладач кафедри теорії та методики трудового і професійного навчання Хмельницького національного університету, кандидат педагогічних наук, e-mail: a.livschun@yandex.ua

Livshun Oleksandr – senior teacher of the department of theory and methodology of employment and training Khmelnytskyi National University, candidate of pedagogics, e-mail: a.livschun@yandex.ua

УДК 378.001 (045)

ОЛЕКСІЙ ДЕНИЩИК,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницький університет управління та права)

OLEKSI DENYSCHUK,

candidate of pedagogics, assistant professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi University of Management and Law)

Формування компетентностей гуманітарного спрямування у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі права

Formation of Competencies of Humanitarian Direction in the Process of Professional Preparation of the Future Specialists in the Sphere of Law

У статті розглядаються теоретичні основи підготовки майбутніх професіоналів у галузі права відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), який визначив одним із пріоритетних напрямів освітньої політики в сучасний період перехід від знанневої парадигми до компетентнісного підходу.

На основі аналізу більш ніж 100 джерел за авторством психологів, педагогів, юристів, соціологів, управлінців та інших вітчизняних та зарубіжних вчених досліджено генезис понять «компетенція», «компетентність», «компетентності», «професійна компетентність».

Розглядаючи компетентнісний підхід як системотвірний фактор, підкреслюється, що реформування освітньої системи України можливе на основі подальшої гуманітаризації знань студентів, утвердження принципу студентоцентризму та надання реальної автономії кожному вищому навчальному закладу та свободи кожному науково-педагогічному працівникові.

З урахуванням думки науковців у сфері юриспруденції у структурі компетентності майбутніх правників виділяються 4 аспекти: гносеологічний, нормативний, функціональний та особистісний. Пропонується своє бачення компетентностей гуманітарного блоку: способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей та морально-етичних цінностей, здібностей та здатностей, які необхідні професіоналам – юристам.

Визначені педагогічні умови формування гармонійно розвиненої особистості професіонала XXI століття.

Ключові слова: компетентнісний підхід, компетенція, професійна компетентність, гуманітаризація знань, педагогічні умови.

The article deals with the theoretical grounds of preparation of the future professionals in the sphere of law according to the Law of Ukraine «About Higher Education» (2014), which determined as one of the prior directions of educational policy in the modern period of time transition from the knowledge paradigm to the competence approach.

On the basis of the analysis of more than 100 sources written by psychologists, pedagogues, lawyers, sociologists, managers and other domestic and foreign scientists the genesis of the notions «competency», «competence», «competences», «professional competence» has been studied.

When studying competence approach as the system making factor, it is accentuated that reforming of Ukraine's educational system is possible on the basis of further humanitarization of students' knowledge, consolidation of the principle of student-centrism and offering real autonomy to each higher educational establishment and freedom to each pedagogical worker.

Taking into account the scientists' ideas in the sphere of law in the structure of competence of the future specialists 4 aspects can be singled out: gnoseological, normative, functional and personal. Own vision of competences of humanitarian block is offered: ways of thinking, professional, world outlook and civil qualities, and moral-ethic values, abilities and skills, necessary for lawyers-professionals.

Pedagogical conditions of forming harmonically-developed personality of a professional of the XXI century have been determined.

Key words: competence approach, competence, professional competence, humanitarization of knowledge, pedagogical conditions.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.) основним завданням вищої школи є підготовка конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного та інноваційного розвитку країни, створення умов для самореалізації особистості, а одним із пріоритетних напрямів освітньої політики в сучасний період є перехід від знанневої парадигми до компетентнісного підходу. Так, Закон України спрямовує освітній процес на формування сукупності систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей та інших компетентностей [1].

Водночас чітко визначене одне з найважливіших завдань – формування гармонійно розвиненої особистості фахівця XXI століття, здатного системно мислити і самостійно діяти, який володіє якостями лідера, проявляє ініціативу при виконанні службових повноважень, має професійні здібності: до об'єктивного (неупередженого) пізнання, прогнозувати наслідки своїх рішень та дій; концентрувати увагу; розуміти інтереси, ставлення, мотиви дій іншої людини, тобто професіоналів, які володіють визначальними компетентностями.

Аналіз досліджень і публікацій... У другій половині ХХ та на початку ХХІ століття в світовому освітньому середовищі широкого розповсюдження набули поняття «компетенція», «компетентність» та «компетентності». Вивчення різноманітної літератури (нами досліджено більш ніж 100 джерел за авторством вчених – психологів, педагогів, юристів, соціологів, управлінців та інших) свідчить, що сьогодні відсутнє однозначне наукове визначення цих понять, природа їх виникнення, співвідношення, класифікація та види.

Перша згадка терміну «компетенція» згідно словника Merriat-Webster відноситься до 1605 року. Але в освітньому середовищі поняття «компетенція», «компетентність» надзвичайно швидко розповсюдились лише в 60-70 роках минулого століття.

У 1959 році Р.Уайт вперше наповнює поняття компетентність особистісним змістом, а в 70 роки ХХ століття на основі ідей М.Холмського – відомого вченого у сфері мовознавства, в США здійснюється перехід до компетентнісно орієнтованої освіти.

У 1984 році з'являється робота Джона Равена «Компетентність в сучасному суспільстві», де він трактує поняття «компетентність» як життєвий успіх в соціально-значимій сфері. Виділяє 39 видів компетентностей, котрі ототожнює з «мотивованими» здатностями (здібностями). Серед них: здатність до самоосвіти, самоконтроль, критичне мислення, готовність до вирішення складних проблем, впевненість в собі, наполегливість, здібність до спільної праці, персональна відповідальність [2, с.102–104].

Згадана робота Дж. Равена стала поштовхом для вчених всього світу і, зокрема, в Україні: педагогів, психологів, юристів, управлінців та інших до активної роботи щодо цієї проблеми.

Словник іншомовних слів подає значення «компетентний» – (лат. *competens (competentis)* – належний, здібний) – як «авторитетність, обізнаність, володіння необхідною інформацією для фахового розв'язання проблеми, готовність до діяльності», а «компетентність» – як 1) авторитетність, обізнаність у певній галузі; 2) володіння компетенцією, коло повноважень органа чи посадової особи. Тлумачний словник української мови визначає термін «компетентний – (фр. *competent* від лат. (*competents* – відповідний, здібний) – той, який має достатні знання в певній галузі; який добре обізнаний, тямущий, а також той, який має певні повноваження, повноправний, повновладний і може здійснювати певні акти чи дії в конкретних умовах відповідно до наділених повноважень» [3, с.186].

Перспективи та проблеми реалізації компетентнісного підходу (до речі, він розглядається як системотвірний фактор) в освітньому середовищі вищої школи вивчали вітчизняні та зарубіжні науковці: Н.Альошина, Н.Бібік, Г.Білецька, А.Ващенко, І.Дарманська, М.Дороніна, І.Єрмакова, І.Зимня, В.Кремень, А.Мудрик, О.Овчарук, О.Пометун, Г.Полякова, Дж.Равен, О.Савченко, Г.Селевко, Г.Сорокіна, А.Хуторський та інші.

Компетентність не може бути ізольована від конкретних умов її реалізації, вона передбачає оволодіння людиною відповідними компетенціями. Компетентна у певній галузі людина володіє відповідними знаннями та здібностями, які дають їй змогу ефективно у ній діяти. Розглядати професійну компетентність слід у процесуальному аспекті, оскільки вона характеризується через діяльність і має динамічний характер [3, с.192–193].

Виклад основного матеріалу... Актуальність компетентнісного підходу обумовлена, з одного боку, бажанням досягти високої якості освіти, яка б відповідала сучасним вимогам, з іншого – розуміння безперспективності екстенсивного шляху подолання проблеми за рахунок збільшення обсягу знань.

В.Кремень підкреслює, що усунути суттєві недоліки в освіті України можливо лише завдяки її організації на основі компетентнісного підходу. «Не «предметоцентризм», а підпорядкування всіх навчальних планів і програм формуванню відповідних компетенцій в учня, студента і взагалі у того, хто прийшов навчатися. Реформувати всю освітню систему слід на основі утвердження принципу студентоцентризму, який передбачає максимальне наближення освіти, навчання і виховання конкретної особистості до її сутності, здібностей життєвих планів. Водночас надати реальну автономію кожному навчальному закладу і свободу кожному викладачеві [4, с.13].

Як вважає Н.Бібік, компетентність у навчанні (лат. *Competentia* – коло питань, в яких людина добре розуміється) набуває молода людина не лише під час вивчення предмета, групи предметів, а й за допомогою засобів неформальної освіти, внаслідок впливу середовища тощо. А робоча група українських науковців і прагматиків (керівник О.Савченко) запропонувала перелік ключових компетентностей у навчанні: навчання (уміння вчитися); громадянська; загальнокультурна; інформаційна; соціальна; здоров'язберігаюча, які деталізуються в комплекс знань, умінь, навичок, цінностей, ставлень, здатностей за навчальними галузями й життєвими сферами осіб, що навчаються [5, с.408].

Учені – представники Харківської юридичної школи у структурі компетентності виділяють 4 аспекти:

–Гносеологічний, який характеризує юриста – професіонала з точки зору його знань, яким він повинен володіти;

–Нормативний, який характеризує те, що повинен і може компетентний суб'єкт, чим він має володіти, тобто мова йде про сукупність повноважень (прав і обов'язків) які встановлені законом, статутом чи посадовими обов'язками;

–Функціональний характеризує діяльну сторону суб'єкта, його здатність діяти на основі знань, вмінь і навичок;

–особистісний виражається в усвідомленні спеціалістом своєї якісної визначеності, оцінці ним своїх професійних здібностей та особистих якостей [4, с.77–79].

З огляду на соціальне значення професії юриста надзвичайно важливо сформуванню у нього під час навчання у ВНЗ такі компетентності гуманітарного спрямування як: способи професійного мислення, професійні, світоглядні і громадянські якості та морально-етичні цінності.

На нашу думку ними повинні бути:

Способи мислення:

– творче мислення: проблемний характер підходу до вивчаємих явищ, оперативність, самостійність, динамічність, конструктивність, широта і критичність мислення; ознаки професійного мислення юристів: високий рівень нормативної культури, універсалізм і ерудованість, поєднання абстрактного з конкретним, притаманність загостреного почуття справедливості; дотримання букви і духу закону, водночас турбота та повага до кожної особистості; розвинута творча уява;

– здібності: до об'єктивного (неупередженого) пізнання; до логічного мислення: порівняння, аналізу, синтезу, абстрагування, узагальнення; прогнозувати наслідки своїх дій та рішень; до запам'ятовування, зберігання і відтворення суджень та іншої інформації; розуміти інтереси, ставлення, мотиви дій іншої особи; до співчуття та милосердя; до критичної самооцінки, самоконтролю, професійного і морально-психологічного удосконалення; концентрувати увагу;

– професійно необхідні якості та психологічні риси: наполегливість у встановленні об'єктивної істини; працьовитість; відповідальність; потреба слідування принципу верховенства права; потреба в забезпеченні конституційного права людини на життя, здоров'я, честі та гідності; інтерес та суспільно прийнятна мотивація до заняття юридичною діяльністю; особиста гідність та самоповага; стійкість до стресу; впевненість; стриманість в емоціях; здатність до самооцінки; спостережливість; чесність; порядність; почуття справедливості; гуманність; толерантність; принциповість; громадянська мужність; активність; готовність боротися з проявами корупції та хабарництва; додержання загальної культури та моральних норм на службі та поза службою; потреба до самостійного пошуку й засвоєння нових знань; розвинена допитливість; пізнавальний інтерес; позитивні інтелектуальні почуття; акуратність, охайність у зовнішньому вигляді; тактовність; обачне ставлення до кола своїх знайомих;

набути здатності:

– здійснювати розбудову правової держави та громадянського суспільства на засадах гуманності, справедливості, істинності та світоглядної інтелігентності;

– слідувати принципам верховенства права, неухильного дотримання норм закону;

– виконувати професійні обов'язки відповідно до функцій і повноважень органу (організації) та на основі правового досвіду;

– самокритично оцінювати результати власної діяльності;

– протистояти тиску та спокусі;

– здійснювати самоаналіз своїх професійних якостей з метою подолання їх негативних сторін;

– бути сміливим в думках і вчинках у процесі здійснення юридичної діяльності;

– долати чинники, які викликають деформацію правової та моральної свідомості;

– спілкуватися як з колегами, так і людьми, яким надаються юридичні послуги, дотримуючись вимог моральної та психологічної культури.

Вважаємо, що при підготовці професіоналів у галузі права компетентності гуманітарного блоку можливо набути, якщо будуть виконуватись певні умови.

Перше. Необхідна розробка нових засад гуманітарної освіти у вищій школі з урахуванням тих радикальних змін, що відбулися в Україні, та вимог Закону України «Про вищу освіту».

Друге. З метою гуманітаризації знань всі навчальні дисципліни, і опановує майбутній юрист у процесі навчання, необхідно наповнити компетентностями гуманітарного блоку.

Третє. Удосконалення соціально-гуманітарної складової, припинення постійного зменшення кількості навчальних годин з предметів цього блоку.

Четверте. Суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем і студентом. При цьому керуватися принципом: компетентного у своїй майбутній професійній діяльності юриста готує компетентний викладач – з високими особистісними та професійними якостями.

П'яте. Діяльнісний характер навчання та процесу формування гармонійно розвиненої особистості майбутнього фахівця шляхом пошуку та впровадження сучасних педагогічних технологій.

Шосте. Посилення впливу студентських колективів та їх самоврядських структур на залучення студентів до участі у творчій, навчально – пізнавальній та інших формах діяльності.

Висновки... Зважаючи на важливість проблеми та нагальну потребу впровадження компетентнісного підходу в освітній процес вищої школи, спрямувати зусилля на дослідження структурно-функціональних компонентів професійної компетентності та пошуці ефективних методик оцінки рівня сформованості компетентностей гуманітарного спрямування.

Список використаних джерел і літератури / References:

1. Закон України «Про вищу освіту», Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 37–38, ст.2004 / Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu», Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), (Law of Ukraine «About Higher Education») 2014, Issue 37–38, st.2004.
2. Кострова Ю. С. Генезис понятий «компетенция», и «компетентность» / Ю. С. Кострова // Молодой ученый. – 2011. – № 12. – Т. 2. – С. 102–104. / Kostrova Ju. S. Genezis ponjatiij «kompetencija», i «kompetentnost'» (Genesis of the Notions «Competency» and «Competence») / Ju. S. Kostrova, Molodoj uchenyj, 2011, Issue 12, Part. 2., pp. 102–104.
3. Мудрик А. Б. Професійна компетентність: теоретичні аспекти дослідження / А. Б. Мудрик // Психологічні перспективи. – 2011. – Випуск 18. – С.185–194. / Mudryk A. B. Profesiina kompetentnist: teoretychni aspekty doslidzhennia (Professional Competence: Theoretical Aspects of the Research) / A. B. Mudryk, Psykholohichni perspektvyu, 2011, Vol. 18, pp. 185–194.
4. Кремень В. Чому ми бідні, якщо такі освічені? / В.Кремень // Зеркало тижня. – 2015. – №6 (202). – С.13. / Kremen V. Chomu my bidni, yakshcho taki osvicheni? (Why are we poor, when we are so well-educated) / V.Kremen, Zerkalo tyzhnia, 2015, Issue 6 (202), p.13.
5. Енциклопедія освіти / За ред. В. Г. Кременя; А. Пед. НУ. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 772 с. / Entsyklopediia osvity (Encyclopedia of Education) / Za red. V. H. Kremenia; A. Ped. NU. – K. : Yurinkom Inter, 2008, 772 p.
6. Юридична деонтологія: навч. посіб. / І. В. Бенедик, Л. Л. Богачова, В. М. Горшеньов та ін. // За ред. В. М. Горшеньова та В. В. Комарова. – Харків: Основа, 1993. – 187 с. / Yurydychna deontolohiia (Juridical Deontology) / I. V. Benedyk, Kharkiv, Osнова, 1993, 187 p.

Дата надходження статті: «25» вересня 2015 р.
Стаття прийнята до друку: «12» жовтня 2015 р.

Рецензенти:

Виговський Л. – доктор філософських наук, професор
Синчак В. – доктор економічних наук, професор

Денищик Олексій – доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних наук Хмельницького університету управління та права, кандидат педагогічних наук, доцент, e-mail: kfp@univer.km.ua

Denyshchuk Oleksii – assistant professor of the department of philosophy and social-humanitarian sciences of Khmelnytskyi University of Management and Law, candidate of pedagogics, assistant professor, e-mail: kfp@univer.km.ua

УДК 781: 784 (045)

ЄВГЕН ДОЛИНСЬКИЙ,

кандидат педагогічних наук, доцент

(Україна, Хмельницький, Хмельницький національний університет)

YEVHEN DOLYNSKYI,

candidate of pedagogics, assistant professor

(Ukraine, Khmelnytskyi, Khmelnytskyi National University)

Структурний аналіз сформованості професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в інформаційно-комп'ютерному середовищі

Structural Analysis of Formation the Professional and Practical Training of Future Translators in the Information and Computing Environment

У статті розглядаються наукові праці, щодо визначення компонентного складу, а самі компоненти, критеріїв, показників і рівнів володіння комп'ютерними знаннями, що потрібні для професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в інформаційно-комп'ютерному середовищі університету. З метою розширення первинної бази дослідження в процесі визначення компонентів професійно-практичної підготовки майбутніх перекладачів в інформаційно-комп'ютерному середовищі нами було розглянуто та проаналізовано наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань інформаційного забезпечення підготовки майбутніх спеціалістів, тобто роботи, що стосуються інформативної та інформатичної складових професійних навиків майбутніх перекладачів. Дослідивши сутність інформатичної підготовки, використання інформаційно-комп'ютерних технологій у професійній підготовці, визначено